

**Рекомендації щодо використання модифікованих програм
вивчення української мови в 5-11 класах
закладів загальної середньої освіти**

*Робоча група: Олена Котусенко, Ольга Крижанівська, Людмила Кричун,
Ірина Круть, Валентина Новосьолова, Анастасія Онатій, Юлія Романенко*

Запропоновані рекомендації щодо модифікації програм вивчення української мови адресовані тим учням, які пропустили навчання або навчалися не за українськими освітніми програмами тривалий період (понад 6 місяців). Починаючи з 2014 року, не всі українські учні мають рівний доступ до освітніх послуг, зокрема йдеться про тимчасово окуповані території. З 2022 року кількість учнів, які не охоплені українською системою освіти, різко збільшилася (через вимушену міграцію, окупацію чи інші обставини). Для комфортного повернення цих учнів в український освітній процес може бути ухвалене рішення про прискорене вивчення української мови. Ці рекомендації тимчасові й мають на меті зменшити освітні втрати¹ учнів, зважаючи на обмеженість часу на освоєння навчального матеріалу.

Пропозиції щодо модифікації програм вивчення української мови охоплюють модельні навчальні програми та навчальні програми для 5-11 класів і можуть бути адаптовані педагогічними працівниками, які організують відповідні освітні заходи, з урахуванням потреб та інтересів учнів.

Для учнів, які мають освітні втрати тільки з навчальних предметів і курсів, які вивчаються лише в Україні (зокрема українська мова і література, історія України), заклад освіти може організувати додаткове навчання за модифікованими програмами. Організації та установи, які реалізують програми надолуження освітніх втрат, можуть використати рекомендації щодо скорочення програм під час організації таборів, недільних шкіл тощо.

Рекомендуємо поінформувати учнів, що вивчення української мови за модифікованими програмами є тимчасовим заходом, і спонукати до

¹ Під освітніми втратами розуміємо недосягнення окремих результатів навчання через відсутність або обмеження доступу до навчання.

поступового переходу до навчання за чинними модельними навчальними програмами та/або навчальними програмами, рекомендованими Міністерством освіти і науки України.

Реалізація модифікованих навчальних програм має на меті досягнення *ключових результатів навчання*, зокрема тих знань, умінь і навичок, без яких подальше навчання буде утрудненим. Окремо варто зауважити, що ці програми дають змогу досягати результатів навчання завдяки скороченню змісту, а не часу на опанування: учитель має обрати оптимальний темп навчання, за якого всі учні будуть залученими в освітній процес.

Учитель має зосередитися на вміннях, які необхідні в реальному житті, а також на навчальному матеріалі, який важливий для подальшого навчання. Реалізація навчання за модифікованими програмами повинна враховувати потенційну вразливість усіх учасників освітнього процесу, тому пріоритетом має бути психолого-емоційна підтримка; лише за умови позитивного психоемоційного стану всіх учасників можна переходити власне до навчання. З урахуванням пріоритетності психолого-емоційної підтримки рекомендується вибирати види й тематику навчальної діяльності.

Методичні особливості використання модифікованих програм

Рекомендації щодо модифікації програм для **5-6 класів** сформовані на основі Державного стандарту базової середньої освіти 2020 року і складаються з низки тем, упорядкованих за групами результатів навчання. До кожної теми визначено перелік очікуваних результатів навчання, базові знання згідно з державним стандартом та орієнтовні види навчальної діяльності учнів. До групи результатів «Дослідження індивідуального мовлення, використання мови для власної мовленнєвої творчості, спостереження за мовними та літературними явищами, проведення їх аналізу» додано розлогий перелік базових знань, сформований на основі узагальнення чинних модельних навчальних програм з української мови для 5-6 класів. Рекомендовано здійснювати комплексне опрацювання тем щодо різних груп результатів навчання, поєднуючи кожен з тем із дослідженням мовних одиниць та мовних явищ.

У зв'язку з тим, що кожна з чинних модельних навчальних програм для 5-6 класів пропонує іншу послідовність досягнення очікуваних результатів навчання, у рекомендаціях подано спільний перелік тем для всього адаптаційного циклу базової середньої освіти. Учитель, керуючись

обраною ним модельною навчальною програмою, обирає власну послідовність опрацювання запропонованих тем.

Рекомендації щодо модифікація програм для **7-11 класів** сформовані на основі чинних навчальних програм. Їхній зміст розподілений за мовною й мовленнєвою змістовими лініями, а тематику окремих видів навчальної діяльності вчитель обирає самостійно для реалізації ключових компетентностей та з урахуванням інтересів і запитів учнів.

У модифікованих програмах визначена кількість годин є орієнтовною і змінюється вчителем залежно від потреб. Рекомендується змістові блоки (теми) завершувати уроками узагальнення й систематизації для визначення рівня й закріплення досягнень результатів навчання.

На основі модифікованих програм заклад загальної середньої освіти може розробити власну навчальну програму та затвердити її рішенням педагогічної ради.

Окремо наголошуємо, що модифікація програми може бути використана як шлях повернення в українську освітню систему учнів, які не навчалися за українськими програмами тривалий період — від шести місяців і до кількох років.

Учні, які мали ситуативний доступ до навчання за українськими програмами (але час від часу пропускали навчання по декілька тижнів, мали труднощі з онлайн-навчанням через відключення електроенергії і подібне), продовжують навчатися за програмами, затвердженими Міністерством освіти і науки України. Для цих учнів рекомендуємо провести тестування з подальшим визначенням знань і умінь, які потребують додаткової уваги під час навчання.